

Du gör det, men vet inte om det!/ You do it, but you don't know it!

En studie om trä- och metallslöjdlärares tankar om sitt arbete förenat med entreprenöriellt lärande./A study about craft teachers thoughts about their work related to entrepreneurial learning.

Jennica Därndal

Institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska estetiska och praktiska kunskapstraditioner

Självständigt arbete inom tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner 15 högskolepoäng/Degree Project in Technical, Aesthetical and Practical Traditions of Knowledge 15 ECTS credits
Utbildningsvetenskap med inriktning mot praktiska kunskapstraditioner

Slöjd, trä och metall och design för skolår 6-9 och gymnasieskolan (270 hp)

Vårterminen/Spring term 2012

Handledare/Supervisor: Nicola Nerström

English title: You do it, but you don't know it!

Stockholms
universitet

Du gör det, men vet inte om det!/You do it, but you don't know it!

En studie om trä- och metallslöjdlärares tankar om sitt arbete förenat med entreprenöriellt lärande./A study about craft teachers thoughts about their work related to entrepreneurial learning.

Jennica Därndal

Sammanfattning

Denna undersökning handlar om hur fem olika lärare beskriver sin verksamhet. Syftet med undersökningen var att genom intervjuer urskilja hur lärare i ämnet trä- och metallslöjd beskriver att de arbetar och hur det kan förstås i relation till entreprenöriellt lärande. Resultatet från intervjuerna redovisas som en sammanhållen fallbeskrivning. Intervjuresultatet analyserades utifrån en textanalytisk inriktning, innehållsanalys. Jag har studerat litteratur gällande entreprenöriellt lärande, läroplaner samt läroplansteori. Resultatet från undersökningen visade att slöjdlärares verksamhet hade många kopplingar till entreprenöriellt lärande. Dock kopplar lärarna ihop entreprenöriellt lärande med företag, entreprenörer och Jan Björklund, utbildningsminister, från Folkpartiet. Lärares ovisshet om entreprenöriellt lärande kan förklaras av att det är ett nytt begrepp i läroplanen som ännu inte hunnit etablera sig bland lärarna i skolorna.

Nyckelord

Entreprenöriellt lärande, företagsamt lärande, inre entreprenörskap, inre företagsamhet, entreprenörskap, företagsamhet, läroplan, transformering av läroplan, stoffrepertoar samt stoffurval.

Förord

Ett stort tack till alla mina informanter!

Jag vill även tacka min sambo för att han ställt upp i vått och torrt, min familj och vänner som har stöttat mig genom denna process samt min mamma och kurskamrater för alla korrekturläsningar.

Ett särskilt tack till min handledare Nicola Nerström för all vägledning och hjälp.

Med hjälp av er har detta verk blivit till.

Stockholm 2012-06-16

Jennica Därndal

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
Forskningsöversikt	3
EU:s rekommendationer för ett livslångt lärande	4
Entreprenörskap enligt LGR11	4
Entreprenörskap och företagsamhet i skolan	5
Inre entreprenörskap och företagsamhet	5
Entreprenöriellt lärande och företagsamt lärande	6
Teoretiskt perspektiv	7
Syfte	8
Metod	9
Val av metod	9
Urval och avgränsning	9
Genomförande	10
Databearbetning och analysmetod	10
Tillförlitlighetsfrågor	11
Etiska aspekter	11
Resultatpresentation	12
Presentation av resultat	12
Analys av resultat	16
Hur entreprenöriellt lärande synliggörs i lärarnas arbetssätt	16
Entreprenöriellt lärande och läroplansteori	18
Diskussion	19
Resultatdiskussion	19
Metoddiskussion	22
Referenslista	24
Bilaga 1	27

Inledning

Under min utbildning har det ofta talats om slöjden bland lärare, handledare och kurskamrater som ett föråldrat skolämne. Slöjden är ett ämne som präglas av tradition, gammalmodighet men även glädje. En slöjdverksamhet vilken eleven tycker är rolig, men få uppfattar nyttan med. Denna situation anser jag hotar slöjdens fortlevnad i skolan. Det finns också flera lärare som tror att slöjden kommer att försvinna ifrån skolan. Mina kurskamrater och jag har fått ett tungt ok att bära på våra axlar. Vi måste försvara slöjden och verka för dess överlevnad för att den inte ska förbli en verksamhet som definieras av att vara gammalmodig och innehållslös och endast som ett komplement till roliga timmen. Av den anledningen är det viktigt att studera hur ska man kunna höja slöjdens status i skolan.

Idén till uppsatsen kom till i och med att jag läste en artikel i Slöjdforum där Peter Hasselskog, slöjdläroverintendent vid Göteborgs universitet, intervjuades. Han motiverade att slöjdens överlevnad hänger på förnyelse och förnyelsen kan vara i form av entreprenörskap (Rehnström, 2011, 28 mars). Hur kan vi lärare hjälpa till att stärka, förnya och damma av det gamla traditionella slöjdamnet? Jo, kanske genom att ge det ett nytt ansikte! Utgångspunkten för denna uppsats är fenomenet entreprenöriellt lärande i slöjundervisningen samt hur lärarens verksamhet kan förenas med entreprenöriellt lärande.

Skolverket beskriver Entreprenöriellt lärande med hjälp av följande egenskaper. Den handlar i stora drag om att stimulera och utveckla allsidiga kompetenser som att ta initiativ, omsätta idéer till handling och att ta ansvar. Lärandet avser att utveckla nyfikenhet, kreativitet, mod, självförtroende samt att våga ta risker. Lärandet utvecklar också kompetensen att fatta beslut, samarbeta och att kunna kommunicera (Skolverket, 2010b, s. 3).

Bakgrund

Forskarna vid Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, Camilo von Greiff och Laura Hartman (2011, 26 augusti) skriver i SvD en artikel om det nya flumbegreppet entreprenöriellt lärande. Det entreprenöriella lärandet är ett pedagogiskt förhållningssätt som givits ett diffust namn och som forskarna likställer med ett tidigare uppmärksammat och hårt kritiserat begrepp, eget arbete.

Camilo och Laura anser det alarmerande att regeringen trampar upp vägen för ett nytt intetsägande begrepp som inte kommer att stärka elevernas kunskapsnivå. Att elevernas skolarbete ska drivas av egen vilja och motivation med entreprenöriellt lärande är slående likt den gamla flumskolan vilken regeringen gärna vill suddas ut men nu enbart förstärker. Det finns en motsägelsefull retorik och verklighet. Det finns alltså en motsägelse med den skola som Jan Björklund försöker driva igenom, den som ska präglas av att stärka kunskapsnivån och skolan som ska genomsyras av entreprenörskap anser forskarna Camilo och Laura (ibid.). Det kan bli problematiskt då entreprenöriellt lärande är svårt att mäta (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 11). Hur ska man då kunna veta om kunskapsnivån stärks genom det entreprenöriellt lärandet när detta lärande är svårt att mäta?

Ännu en kritiker, Per Tryding, anser att en entreprenöriell lärprocess inte har någon relevans för skolan och att detta lärande inte kommer att leda till några nya företag. Per Tryding (2011, 07 september), civilekonom och fil.dr. i lärande och vice vd vid Sydsvenska Handelskammaren, skriver i SvD att begreppet är fluffigt. Skolan ligger efter när det gäller kunskapsförmedling och detta lärande förvärrar bara situationen. Han anser att; ”Entreprenörskapsanda som inte finns i samhället kan däremot inte framtvingas i lärosalar genom nya begrepp. ” (ibid.) samt att ”En skola i ett kunskapssamhälle måste satsa på kunskap.” (ibid.). Vad han anser är att entreprenöriellt lärande inte frambringar någon kunskap hos eleverna. Är det kanske så att eleverna utvecklar goda förmågor som krävs av dagens samhällsmedborgare men däremot inte tillgodogör sig faktakunskaper på samma sätt som ett katedernötande skulle göra? Är det ena verkligen avhängt av det andra?

Samtidigt som begreppet kritiserats finns det de som ser entreprenöriellt lärande som ett positivt verktyg i sin undervisning. I en artikel av Schmidt (2010, november, ss. 20-22) intervjuas Eva Leffler, lektor på Forskningscentrum för företagsamt lärande och entreprenöriell pedagogik vid Umeå universitet. Där sammanfattar hon begreppet entreprenöriellt lärande som ett förhållningssätt för lärande som ska stimulera elevernas olika förmågor som idéutveckling, ansvarstagande, initiativförmåga, kreativitet, nyfikenhet, motivation och självkänedom. Dessa förmågor är nyckelkompetenser hos entreprenörer och utgör grunden för entreprenörskap i skolan och det entreprenöriella lärandet.

Forskningsöversikt

I detta avsnitt presenteras först en allmän ingång om entreprenöriellt lärande, som följs av en presentation av EU:s rekommendationer för ett livslångt lärande. Därefter beskrivs entreprenörskap enligt läroplanen med en avslutning i syntesen av forskningen kring entreprenörskap i skolan.

Sökandet efter konkret material om entreprenörskap i skolan och entreprenöriellt lärande visar att det är ett komplext begrepp med flera olika infallsvinklar ifrån många olika discipliner (Skolverket, 2010a, s. 7). Det finns både ekonomiska och pedagogiska former av entreprenörskap (Elo, 2006, ss. 13-26) och ordet är laddat med både positiva och negativa värden (Skolverket, 2010a, s. 7). På grund av att den tidigare forskningen använder sig utav olika begrepp för fenomenet entreprenörskap har jag därför valt att definiera begreppen som en syntes av tidigare forskning i avsnittet som följer. Grundpelarna i entreprenörskap kan bestå utav, inre entreprenörskap och företagsamhet, yttre entreprenörskap och företagsamhet, entreprenöriellt lärande och företagsamt lärande.

I boken *Framtidens skola redan i morgon* (Edman & Schilling, 2011, ss. 56-60) beskriver författarna att en nyckel till meningsfullt lärande är genom entreprenöriellt lärande. Författarna anser att det entreprenöriella lärandet gynnar alla elever och ger dem en chans att utveckla egenskaper och förmågor för ett lyckat framtida yrkesliv. Lärandet utvecklar en inre drivkraft hos eleverna. Den pedagogiska miljön ska främja kreativitet och ställa frågor till eleverna som de inte vet svaret på, utifrån deras vardag och vad de har för kompetens för att vidga deras eget perspektiv. Detta lärande skapar verkliga upplevelser i lärandet (ibid.). Läsaren av Lgr 11 får däremot ingen vidare förklaring över vad skolan ska göra för att ”bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap” (Skolverket, 2011b, s. 9) eller vad entreprenörskap är för någonting. På grund av begreppets komplicerade bakgrund har jag valt att enbart rikta in mig på den pedagogiska formen av entreprenörskap vilket jag likställer med entreprenöriellt lärande och inre entreprenörskap. Här nedan kommer jag att reda ut de olika begreppen samt göra en beskrivning av vad dessa innebär. Enligt skolverket är att vara entreprenöriell och företagsam samma sak (Skolverket, 2010b, s. 3). Vem är då entreprenören? Jo, det ”är en person som skapar ny verksamhet i konkret handling och tar eget initiativ och ansvar för sina handlingar” (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 8). Vilket jag tolkar som en driftig och ansvarstagande individ, en person som tar för sig.

EU:s rekommendationer för ett livslångt lärande

För att Europeiska unionen ska kunna konkurrera i en globaliserad värld med kunskapsbaserade ekonomier kartlade EU åtta stycken olika nyckelkompetenser som behövs för ett livslångt lärande. Dessa kompetenser är; kommunikation på modersmålet, kommunikation på främmande språk, matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens, digital kompetens, lära att lära, social och medborgerlig kompetens, initiativförmåga och företaganda samt kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer (Europeiska unionens officiella tidning, 2006). Den sjunde kompetensen är Initiativförmåga och företaganda och i dokumentet definieras detta som individens egen förmåga att ombilda idéer till handling. För att kunna göra detta krävs kreativitet, risktagande, innovation och förmåga att leda projekt mot uppsatta mål. Detta ska bidra till att stödja den enskilda individen i vardagslivet samt arbetslivet. Det gör eleverna medvetna om det sammanhang de verkar i, samt mer benägna att dra nytta av de möjligheter som erbjuds.

Färdigheter som definierar initiativförmåga och företaganda kan vara; förmåga att planera, organisera, leda arbete, analysera, kommunicera, utvärdera, dokumentera samt förmågan att arbeta både självständigt och i grupp, att kunna fastställa sina egna starka och svaga sidor, bedöma och ta risker, initiativtagande, aktivt engagemang, oberoende och innovation, motivation samt beslutsamhet för att uppnå de mål som fastställts.

Utifrån EU:s rekommendationer för ett livslångt lärande har den svenska regeringen år 2009 tagit fram dokumentet Strategi för entreprenörskap inom utbildningsområdet (Utbildningsdepartementet & Näringsdepartementet, 2009) som syftar till att utveckla entreprenörskap inom den svenska skolan. Regeringen anser att ”entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom utbildningssystemet” (ibid.). De ser entreprenörskap som en väg för unga att starta företag som i förlängningen kommer att bidra till Sveriges tillväxt och konkurrenskraft i en global värld. Entreprenöriellt lärande ses som en metod för att modernisera skolan och dess innehåll för att kunna möta en mer globaliserad värld.

Entreprenörskap enligt LGR11

I den nya läroplanen, LGR11, nämns begreppet entreprenörskap bara en gång i de inledande kapitlen, skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag är att stimulera elevernas kreativitet, självförtroende, nyfikenhet och vilja samt ge överblick och sammanhang. Eleverna ska ges möjlighet att lösa problem, ta initiativ, utveckla sin förmåga att arbeta tillsammans med andra och även individuellt. Skolan ska på detta sätt ”bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap” (Skolverket, 2011b, s. 9). Entreprenöriellt lärande eller entreprenörskap nämns inte alls i kursplanen för slöjd i LGR11 (Skolverket, 2011b, ss. 213-221). Däremot i kommentarmaterialet

för slöjd står det skrivet ”Entreprenörskap lyfts även fram som en av åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande inom det europeiska samarbetet. I slöjdundervisningen finns alla möjligheter att träna och utveckla nyfikenhet och kreativitet, liksom förmågan att fatta egna beslut och förstå konsekvenserna av dem.” (Skolverket, 2011a, s. 8). Läroplanen och slöjddämnet kan därigenom kopplas samman med ovan- och nedanstående forskning i ämnet.

Entreprenörskap och företagsamhet i skolan

Entreprenörskap i skolan kan beskrivas som ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet. Detta förhållningssätt ska stimulera till fantasi och skapande. Elevernas arbete ska sättas i ett sammanhang och helheten synliggöras. Arbetssätt som är tematiska är karakteristiskt för arbetssättet samt elevens eget ansvar för lärandet och arbetet är också av nytta utanför skolan (Skolverket, 2010b, s. 3). Den företagsamma skolan ”arbetar i dialog med samhället utanför” (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 48). Lärares roll är att tänka nyskapande och vara medarbetare till eleverna (a.a. s. 12). En av skolans uppgifter i och med den nya läroplanen är att utbilda i och genom entreprenöriellt handlande (a.a. s. 48).

Inre entreprenörskap och företagsamhet

Det centrala begreppet inre entreprenörskap används här som en gemensam benämning för följande beskrivning. Den inre företagsamheten är en förutsättning för den yttre företagsamheten. Finns inte de inre företagsamma egenskaperna kan en yttre företagsamhet inte uppkomma (Elo, 2006, s. 31). Den inre företagsamheten definieras av individens kvalitéer, egenskaper, förhållningssätt, attityder, handlingsmönster samt förmågor som kreativitet, innovation, omsätta idéer till verksamhet, ta sig an problem i olika former på ett självständigt och ändamålsenligt sätt. Dessa inre, osynliga egenskaper och förmågor omsätts till yttre i form av handlingar (a.a. s. 32).

Inre entreprenörskap inringas av självförtroende, initiativkraft samt förmåga att ta ansvar och samarbeta. För att utveckla det inre entreprenörskapet kan man arbeta med tematiskt lärande, projektarbete samt problembaserat lärande (Järbur, 2000, s. 35). ”Inre drivkrafter som är nödvändiga för kreativt handlande, så som vilja, motivation, mod, empati och ställningstagande” (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 8) är också viktiga för det inre entreprenörskapet. Metoder för inre entreprenörskap är individanpassning, egna lärostilar, elevens egna idéer och frågor, elevens egen planering, att eleven söker information, samarbetar, utvärderar, för loggbok, helt enkelt ett ansvar för sitt eget lärande. Lärandet bygger på delaktighet. (Järbur, 2000, s. 35). Att vara företagsam innebär att pröva nya saker, göra saker på ett nytt eller annat sätt, tänka nytt, vilja förändra gamla mönster, hitta andra sätt att lära sig samt våga utmana det gamla vanliga (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 9).

Det inre entreprenörskapet sammanfattar jag som förmågor och kompetenser som bidrar till att generera driftiga människor. Människa som aktivt skapar sin egen verklighet.

Entreprenöriellt lärande och företagsamt lärande

Det centrala begreppet entreprenöriellt lärande används här som en gemensam benämning för både entreprenöriellt lärande och företagsamt lärande. Entreprenöriellt lärande innebär att stimulera och utveckla allsidiga kompetenser som att ta initiativ, omsätta idéer till handling och ta ansvar. Lärandet avser att utveckla nyfikenhet, kreativitet, mod, självförtroende samt att våga ta risker. Lärandet utvecklar också kompetensen att fatta beslut, samarbeta och att kunna kommunicera. Inre drivkrafter och motivation är viktiga för lärandet i alla årskurser (Skolverket, 2010b, s. 3). Begreppet entreprenörskap kan tolkas på olika sätt beroende på sammanhang och kan därför variera i uttryck (Skolverket & Entreprenörskap i skolan, 2010, s. 4). Därav kan man tolka att det entreprenöriella lärandet sker på många olika sätt (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 10) där leken är en viktig metod (a.a. s. 11). Det entreprenöriella lärandet utvecklar samarbetsförmåga, empati, mod samt företagsamhet (ibid.).

Företagsamt lärande öppnar för omvärlden (a.a. s. 7) och företagsamt lärande leder till entreprenöriella handlingar (a.a. s. 8) samt öppnar för att uppfatta sammanhang, överföra sina idéer till handling och få syn på möjligheter. Det är ett elevaktivt arbetssätt som skapar sammanhang, engagemang, motivation och mening i lärandet (a.a. s. 6). Lärandet genomsyras av processarbete, elevansvar och nytänkande (a.a. s. 20). Läroprocessen är i fokus i det företagsamma lärandet (a.a. s. 28) och lärandet är cirkulärt (ibid.). Det företagsamma lärandet arbetar för att stärka elevernas mod, initiativkraft och ge dem en god självbild (a.a. s. 58). Lärandet genomsyras av att eleverna litar på sin kunskap, har förtroende, vågar att misslyckas och prova igen. Lärandet sker undersökande och ger utmaningar och detta förutsätter att eleven har mod, god självbild, gott självförtroende, är öppen och kreativ (a.a. s. 73). Eleverna är medarbetare i varandras kunskapsutveckling (a.a. s. 98) och lärandet utgår ifrån att eleverna är kompetenta (a.a. s. 100). Lärandet består av förståelseuppgifter, frågor som eleven och läraren inte har svar på utan tvingar tänkandet till nya banor (a.a. s. 98).

I det entreprenöriella lärandet arbetar man undersökande, nytänkande och gränsöverskridande (a.a. s. 6). Att ”använda sig av sin skaparkraft, fantasi och intuition” (a.a. ss. 8-9) samt att man ”sätter fokus på alternativa föreställningar om hur samhället fungerar och ger möjlighet att lösa och förstå problem, på andra sätt än vanliga” (ibid.) är viktigt i det entreprenöriella lärandet. Individerna ”ser lätt sammanhang och har förmåga att finna mening” (a.a. s. 9), tar ansvar för att saker och ting blir gjorda och har lätt att ta för sig. ”När eleven utsätts för entreprenöriella handlingar ökar möjligheten att ta

ansvar för sitt lärande” (a.a. s. 48). Dessa inre förmågor som tar sig uttryck i ett handlande gör att entreprenöriella handlingar blir svåra att mäta (a.a. s. 11).

Det entreprenöriella lärandet är liksom det inre entreprenörskapet fokuserat på att individen ska utveckla sin egen person. Detta är något som alla individer kan ha nytta av och det kan i förlängningen gynna både individen själv och gruppen. I ovanstående beskrivning kan det låta väldigt individualistiskt och det tror jag att lärandet till viss del också är. Dock kan jag tänka mig att om alla elever utvecklade dessa förmågor skulle det också driva gruppen framåt i sitt arbete.

Teoretiskt perspektiv

Under denna rubrik kommer jag att beskriva läroplansteorin vilket jag ämnar analysera resultatet utifrån. Läroplansteorin består av tre olika delar formuleringsarenan, transformeringsarenan och realiseringsarenan där alla delar spelar varsin roll. Formuleringsarenan avser hur en läroplan uppstår, vilka som formulerar den och vad den har för syfte. Transformeringsarenan består av lärarens arbete att tolka den föreskrivna läroplanen och realiseringsarenan består av iscensättandet av läroplanen i konkret handling. De begrepp jag ämnar använda i analysen är formulering av läroplanen samt transformering av läroplanen i syftet att undersöka hur entreprenöriellt lärande har formulerats, för vilket syfte och hur läraren har tolkat och transformerat den.

Vid formuleringen av läroplanen kan de ideologiska värderingar som olika politiska partier har avspeglats i hur läroplanen utformas och i förlängningen även skolan. De bestämmer var tyngdpunkten ska ligga. Skolan används som förmedlare av det som maktens människor tror på. Genom skolan formar politikerna sina medborgare, enligt Linde (2000, s. 37).

Vid transformeringen av läroplanen tolkar läraren formuleringarna i läroplanen till en tolkad verklighet. Olika faktorer kan påverka vad som tas upp av läraren och i skolan (a.a. s. 48). Läraren är huvudaktör i transformeringen av läroplanen (a.a. s. 56). Saker som är styrande i transformeringen av läroplanen kan vara ämnets historia som påverkar ämnet i skolan, inte läroplanen i sig utan de som tolkar läroplanen, lärare och läromedelsförfattare är de som upprätthåller traditionen (a.a. ss. 49-50). Stoffrepertoaren består bland annat av det som var av högsta prioritet i universitetsvärlden när en lärare studerade. Detta hänger med läraren och ger avtryck i dennes värderingar om vad som är viktigt i skolan idag. Vad läraren har för ambitioner påverkar också stoffurvalet (a.a. s. 17). Vissa ämnen är mer styrda än andra i läroplanen där läraren har olika möjligheter att forma vad undervisningen ska

handla om (a.a. s. 50). När ett ämne är starkt avgränsat och inramat, så som matematik och naturorienterade ämnen har den formulerade läroplanen stark inverkan på transformeringen av läroplanen. I dessa ämnen är det lätt att mäta resultat genom prov (a.a. s. 57). Ämnen som är svagt avgränsade och inramade påverkas av lärarens personliga stoffrepertoar i större utsträckning. Tolkningen av läroplanen skiljer sig mellan olika lärare och deras erfarenheter inverkar på stoffurvalet (ibid.).

Vid realiseringen av läroplanen förvandlas den tolkade läroplanen till en klassrumsverksamhet (a.a. s. 65). Då jag inte ämnar observera lärarens klassrumsverksamhet kommer realiseringen av läroplanen inte beröras i detta arbete. Det är många bitar i pusslet som ska falla på plats ända från formuleringen, till transformeringen, till realiseringen av läroplanen.

I dessa tre arenor finns det många fler variabler inom läroplansteorin än vad jag beskriver här. Att försöka förstå sig på vad som påverkar läroplanen, från att det första ordet skrivs tills att den bearbetas av eleverna i klassrummet, tror jag är komplext. Det är svårt att inrymma komplexiteten i dessa tre olika arenor för det är så pass många aktörer som är inblandade i processen. Därför kan det vara svårt att kartlägga alla skilda påverkansområden. Dock kan teorin öka medvetenheten om komplexiteten men teorin är inte komplett. Tillexempel finns det en aspekt som Linde (2000) inte tar upp i läroplansteorin och det är att läroplansförfattarna också kan påverka läroplanen med vad de har för ambitioner och tyckanden om ämnet. Det är inte regeringen själv som sitter och formulerar läroplanen även om de kanske har sista ordet. En annan faktor som kan påverka läroplansteorin kan vara vad elevernas föräldrar har för utbildning och värderingar gällande skolan. Detta kan påverka hur eleverna tar emot lärarens försök av realiseringen av läroplanen.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att genom intervjuer urskilja hur lärare i ämnet trä- och metallslöjd beskriver att de arbetar och hur det kan förstås i relation till entreprenöriellt lärande.

Frågeställning:

- Hur beskriver lärare deras arbetssätt och hur kan det kopplas till entreprenöriellt lärande?

Metod

Val av metod

Mitt val av den kvalitativa metoden beror på att jag genom indirekta frågor vill utröna hur lärare arbetar med entreprenöriellt lärande. Eftersom begreppet, entreprenöriellt lärande, är relativt nytt och okänt, valde jag att inte ställa frågor som är direkt kopplade till entreprenöriellt lärande utan av mer generell karaktär. Bryman (2002) förklarar detta att vid en kvalitativ undersökning ligger tyngdpunkten mer vid orden som sägs än på siffror som räknas ut (a.a. s. 249). Syftet med att genomföra en kvalitativ studie är alltså att informanterna ska beskriva sina synpunkter (a.a. s. 300) och erfarenheter för deras verksamhet och arbetssätt på ett mer djupgående sätt än vad en kvantitativ studie skulle göra. Jag gjorde mina kvalitativa intervjuer som en blandning mellan en strukturerad intervju och en semi-strukturerad för att skapa ett avslappnat samtal mellan mig och informanten (a.a. ss. 299-323). Den strukturerade delen av intervjun bestod av samma frågor till alla informanter. Den semi-strukturerade delen bestod av att det fanns stort utrymme för uppföljningsfrågor samt att intervjun bestod av olika teman där frågorna kunde variera aningen mellan de olika intervjuerna. Intervjuguiden (Bilaga 1) består av olika teman med frågor av samma natur. När informanten svarar på en fråga kan jag hoppa över den eller ställa den igen och då få ett nytt svar eller ett mer fylligt svar med en annan vinkel.

Urval och avgränsning

Mina kriterier för undersökningens urval var att det skulle vara aktiva trä- och metallslöjdlärare helst med en pedagogisk utbildning eller lång arbetslivserfarenhet. Informanterna i studien är fem män som är aktiva trä- och metallslöjdlärare. Jag fick inte kontakt med någon kvinnlig trä- och metallslöjdlärare. Gruppen informanter är könshomogena och hur detta påverkar resultatet undersöker jag ej. Tre av fem lärare hade en lärarexamen som trä- och metallslöjdlärare, en hade en pedagogisk examen och den femte höll på att vidareutbilda sig. Alla är lärare i en och samma kommun men på olika skolor. Skolorna där de intervjuade lärarna arbetar på är kommunala grundskolor, F-9 och F-6 skolor. Valet av att avgränsa undersökningen till en kommun och fem informanter var för att arbetet med undersökningen inte skulle bli för omfattande på grund av tidsramarna för arbetet. Mängden informanter skulle ge mig tillräckligt med material för att kunna göra tolkningar.

Genomförande

Arbetet började med att formulera ett brev till rektor och anställd trä- och metallslöjdlärare. I brevet beskrev jag syftet med min undersökning samt etiska aspekter. Detta brev mejlades till femton olika skolor i kommunen där ungefär hälften svarade. Sökandet resulterade i fem intervjuer med olika slöjdlärare i kommunen. Flera lärare och rektorer svarade att de inte kunde medverka i studien på grund av tidsbrist och några tillfrågade svarade aldrig på mejlet. Detta kan bero på att ett mejl är lätt att glömma bort eller inte reagera på. Flera hade kanske velat medverka ifall jag personligen hade ringt eller besökt dem men det var svårt att få tag på telefonnummer och tidsramen gjorde att jag hade begränsade möjligheter att få till ett fysiskt möte för att sedan komma tillbaka och genomföra intervjun.

Intervjufrågorna formulerades med entreprenöriellt lärande i beaktning men inte tydligt framgående i frågorna. Mitt mål med frågorna var att ta reda på vad läraren ansåg om elevers kunskaper, sin verksamhet och sitt arbetssätt. Den avslutande frågan var den enda som i frågeformuleringen innehöll begreppet entreprenöriellt lärande. Detta för att inte påverka mina informanter med ett begrepp som kanske inte är välkänt och dessutom kan påverka deras svar i en viss riktning. Intervjufrågorna har jag diskuterat med en verksam lärare, handledare och mina studiekamrater. Intervjuerna gjordes på informanternas skolor, vissa i trä- och metallslöjdssalen, andra i ett vanligt klassrum eller lärarrum. Intervjuerna tog mellan 40-70 minuter att genomföra. Intervjuguiden låg till grund för samtalet men lämnade även plats för följdfrågor. Intervjuguiden innehöll fyra olika teman med några underfrågor. Intervjuerna spelades in på en diktafon vilket informanterna fick ge sitt samtycke till.

Databearbetning och analysmetod

För att få fram relevant empiri till uppsatsen använde jag mig av en textanalytisk inriktning, innehållsanalys, för att analysera empirin. Metoden är vanlig inom den kvantitativa forskningen men används också inom kvalitativ forskning (Bergström, Boréus, & red., 2005, ss. 43-87). Resultatet av undersökningen presenteras som en sammanhållen fallbeskrivning (Nylén, 2005, s. 70).

Jag har transkriberat intervjuerna själv och detta har gjorts ordagrant ifrån diktafoninspelningen. I transkriberingarna har jag anonymiserat informanterna genom bokstäver istället för deras namn. Dock har jag för min egen skull skrivit informanternas namn, plats för intervjun, tid samt skola på första sidan på alla transkriberingarna för att behålla en medvetenhet och kontroll över materialet. I uppsatsen kommer alla namn att anonymiseras samt annan spårbar information omskrivas eller tas bort.

Tillförlitlighetsfrågor

Reliabilitet (Bryman, 2002, s. 257) anger tillförlitlighet i undersökningen och intervjuerna har genomförts på samma sätt. Eftersom informanterna inte har läst transkriberingarna för att kommentera eventuella missförstånd kan min analys av dem bli mindre tillförlitlig. En annan aspekt av tillförlitligheten var att informanterna inte fick frågorna innan intervjun för att det skulle kunna förstöra äktheten i deras svar. Med äkthet menar jag att få spontana svar utan att de innan intervjun hunnit läsa på om fenomenet jag undersöker.

Validitet (a.a. s. 257) anger huruvida jag har undersökt det som var syftet med min undersökning. Genom intervjuerna har jag tagit reda på hur lärare arbetar med entreprenöriellt lärande samt att jag har relaterat detta resultat till forskning och läroplan. En annan faktor för validiteten skulle kunna vara intervjufrågornas utformning. Huruvida svaren hade blivit annorlunda om jag använt mig av begreppen om entreprenörskap och entreprenöriellt lärande är svårt att svara på. Frågorna skulle kunnat ha blivit styrande och tvingat fram ett svar som kopplas till begreppet men som kanske inte speglar realiteten. Eftersom jag gjorde antagandet att begreppen inte var kända av informanterna ansåg jag att denna utformning av frågorna var lämpligast.

Etiska aspekter

Innan intervjuerna genomfördes tog jag del av de Forskningsetiska principerna, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet). Informanten har innan intervjun informerats om att medverkan är frivillig och att intervjun vid samtycke spelas in. Informanten har även delgivits en allmän information om arbetets syfte att höra hur informanterna arbetar och tänker kring sin slöjdverksamhet. Informanterna tillfrågades om de ville ta del av det slutgiltiga arbetet och samtliga tackade ja till erbjudandet. Informanten har vid intervjun och innan intervjun tagit del av konfidentialitetskravet, att deras namn, skola och kommun kommer att förbli anonyma (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 440). I det brev som skickades till rektorer och informanterna informerade jag om att informanten förblir anonym vid medverkan och att medverkan är helt frivillig. Under intervjun, efter och innan fanns det tid för frågor från informanten. Informanterna är anonyma och namnen kodus i transkriberingen och uppsatsen. Efter att uppsatsen är klar kommer inspelningsfilerna och transkriberingarna att förstöras.

Resultatpresentation

Avsikten med uppsatsen är att urskilja hur lärare arbetar med entreprenöriellt lärande. Genom erfarenhet har jag förstått att entreprenöriellt lärande inte är ett etablerat begrepp bland lärare, därför försöker jag jämföra lärarens utsagor om deras arbetssätt, verksamhet samt synen på kunskapsutveckling med det forskningen berättar om entreprenöriellt lärande. För att utröna hur mina informanter arbetar med entreprenöriellt lärande ställde jag i intervjuerna indirekta frågor, för att ur svaren kunna tolka om och hur de arbetar med entreprenöriellt lärande. Utifrån en sammanhållen fallbeskrivning (Nylén, 2005, s. 70) organiserar jag intervjuresultatet för att sedan analysera det utifrån ett läroplansteoretiskt perspektiv.

Presentation av resultat

Det här är en berättelse om fem olika lärares tankar kring sin slöjdundervisning. Lärarna är från olika kommunala skolor i en och samma kommun. Inledningsvis frågades lärarna, om vad de anser vara sitt huvudsakliga uppdrag som slöjdlärare. Det huvudsakliga uppdraget som slöjdlärare är för W att eleven ska känna att det är roligt och lustfyllt att skapa någonting med sina egna händer, ta tag i någonting och att våga. Att skapa intresse hos eleven så att de i framtiden vågar ta tag i saker och lösa problem de står inför.

En annan lärare ansåg att det var viktigt att eleverna skulle få ett ökat intresse för skapande hantverk och problemlösning. Att öva socialt samspel med sina klasskamrater genom att hjälpa varandra är ett sätt att öva det sociala samspelet inför vuxenlivet (Informant O). På frågan, Vad anser du att skolan har för huvuduppgift? gav lärarna ett samstämmigt svar. Det som var centralt i deras svar var att; förmedla kunskapsarv, att barnen interagerar med varandra, jobba praktiskt, alla sinnen ska få arbeta, ansvarstagande individer, allas lika rätt, respekt för varandra, man ska göra medborgare av eleverna, att stärka självkänslan hos barnen, göra eleverna medvetna om sig själva och deras situation i samhället, fostra, social kompetens, ge en bredd, teori varvat med praktik, förståelse och att ge eleverna ett bredare perspektiv.

Vad lärarna ansåg att de bidrog med till elevens personliga utveckling och samhällsutveckling svarade H, ”ja jag tror ju på det här med att man, när man jobbar med händerna och koordination och så händer det saker i hjärnan också, man lär sig att förutse vad som kommer att hända, finmotorik, självsäkerhet över att man har gjort någonting.”. Det tror H breddar hela människan. En annan viktig aspekt är att eleven får följa hela processen, från ax till limpa, i slöjden och att eleven lär sig självdisciplin genom

träslöjden. Läraren E anser att eleverna blir självsäkra och kan lösa problem. Lärare W anser att lärandet genom slöjd bidrar till att skapa harmoniska barn som får en viss självkänsla av att de ser att de kan skapa någonting själva. Eleverna får känna sig duktiga på någonting; ”det här är jag bra på!”. När slöjdlärarna därefter skulle beskriva sin syn på kunskap så var detta en fråga som gjorde de flesta lärarna tysta och fundersamma. Lärare H beskriver att kunskap ska gå från det enkla till det svåra i arbetet och att det är samma sak med kunskapandet. Lärare O anser att det underlättar om man har ett intresse när man ska lära sig. Då frågar jag hur man skapar intresse hos en elev. Det gör man genom ett lustfyllt skapande svarade han, samt att vara öppen för att eleverna ska ha ett medinflytande det vill säga ett självbestämmande. Läraren E anser att kunskap är ett verktyg för att kunna fungera i samhället. Han berättar att lärandet sker i ett samspel mellan läraren och eleverna. Läraren D anser att kunskap bygger på tidigare kunskap och att man lär sig från olika håll och lägger ihop kunskapen och bygger vidare hela tiden. Läraren W motiverar eleverna i slöjden bland annat genom att ”dra upp ett problem”, samt motivera varför de ska lära sig det de arbetar med. Om man inte vet varför man ska göra en sak, så kommer det att kännas meningslöst att arbeta och att lägga sin tid på det. Lärare W försöker att skapa lust hos eleverna.

När lärare H får frågan om hur han utformar arbetsuppgifter i slöjden berättar han att i och med nya läroplanen måste eleverna planera arbetet och framföra skisser för att kunna motivera deras ställningstaganden och arbete. Eleverna kan då tycka att det är mödosamt att skissa och att deras skisser blir ”fula”. Läraren försöker berätta för eleverna att det inte är meningen att skisserna ska vara snygga, vi går faktiskt i skolan för att lära oss, om vi kunde allting redan skulle vi ju inte behöva gå i skolan. Man får misslyckas för då tänker man på vad som gick fel.

Lärare O beskriver att han utformar arbetsuppgifter efter de förmågor som eleverna ska lära sig. Han berättar också att han individualiserar arbetsuppgifterna efter elevernas olika färdighetsnivåer för att de inte ska tröttna. Lärare W har en taktik för att eleverna ska berätta för honom hur de har tänkt göra, han säger såhär;

”och då ska de alltid göra en liten skiss först, om det är möjligt ska de måttsätta skissen också, åtminstone en skiss så att de själva vet vad de pratar om, att de kan presentera den där arbetsuppgiften för mig, så att jag förstår och jag säger att du måste förklara jättebra och rita jättetydligt så att jag förstår precis vad du ska göra, för då får de också tänka igenom vad det är de ska göra, liksom planering av det hela och så om de presenterar det bra och jag tror att de klarar av det, då får de ge sig på det” (informant W)

När lärarna ska berätta om sitt arbetssätt beskriver lärare H att eleverna får göra skisser och modeller innan de börjar arbeta. Detta ger eleverna en 3D-förståelse för hur resultatet kommer att bli. H anser att

det måste finnas en balans mellan att arbeta efter modeller och förlagor och andra uppgifter. Det viktiga är att man försöker utmana eleverna. Det är samtidigt viktigt att eleverna får lära sig hantverksmässiga tekniker för att de inte ska "ligga och sprattla på botten" hela tiden. Läraren berättar att för att få godkänt så måste man driva arbetet framåt själv, eleven måste visa på att den har ett driv. Genom att ha inspirationslektioner, en bra kontakt med eleven, vara öppen och positiv samt visa bilder får lärarna eleverna motiverade i sitt arbete. Arbetsuppgifterna ska bestå av saker eleverna kan använda, ha nytta av samtidigt som det ska vara roligt att tillverka. Det är också viktigt att arbetet ska bli svårare efterhand så att det sker en progression anser flera av lärarna. Lärare D berättar att han försöker använda olika inspirationskällor för elevernas arbeten och eleverna samarbetar ofta, de gör varsin grej men arbetar parallellt och hjälper varandra i sitt arbete.

"De arbetar parallellt precis och sen har jag ju då en del som håller på med något större projekt och de är 3-4 stycken i det och de får jobba med varandra och lösa och samarbeta. Det brukar lösa sig ganska bra, när de får göra det, jag brukar uppmana dem, har inte jag möjlighet att svara, har inte jag tid så prata med varandra, ni diskuterar, ni kanske kan komma på någonting, så det är i regel så de gör, framför allt de äldre eleverna" (informant D)

Då lärare O får frågan om de arbetar ämnesövergripande i slöjden berättar läraren att han upplever det problematiskt att arbeta ämnesövergripande då tiden inte räcker till. Ett samarbete tillsammans med ett annat ämne kan i slöjden sträcka sig över fem veckor medan i samhällsorienterade ämnen betas av på två. Det bästa skulle vara om man kunde frigöra en hel dag eller liknande för ett sådant samarbete men det anser läraren vara svårt.

Lärare O berättar att eleverna brukar ha frågor som de pratar om innan de börjar lektionen där alla får komma till tals. Eleverna får berätta lite om vad de hade tänkt hinna med under lektionen, de får göra planeringar i deras slöjddagböcker där de också skriver en planering inför nästa lektion. I och med att de gör en egen planering upplever läraren att eleverna inte springer efter honom och frågar vad de ska göra i lika stor utsträckning som tidigare. Slöjddagboken fungerar också som ett levande dokument över deras arbetsprocess där det tydligt framgår vad de har arbetat med. Där får de också öva på att använda slöjdspecifika begrepp och sätta ord på vad de gör med händerna (informant O).

För att få eleverna att utveckla kunskaper finns det olika tillvägagångssätt enligt lärarna. Det kan till exempel vara genom att eleverna får experimentera, misslyckas, genom att uppmuntra dem, att ha en dialogprocess, en progression som sker successivt när de jobbar och att man höjer svårighetsnivån för de som behöver. Genom att prata om kultur och värderingar sätter man slöjden i ett större sammanhang. Eleven övar också noggrannhet, att ta ansvar för sitt arbete, motorik, problemlösning, egna lösningar, att inte känna sig rädd för att misslyckas för att man blir duktig genom att misslyckas.

Flera lärare anser att eleverna lär sig problemlösning och får en starkare självkänsla genom slöjden vilket eleverna får användning av livet. En lärare ansåg att eleverna inte har mycket användning av slöjdekunskaperna senare i livet. Han anser att tiden är en begränsning, tiden gör att de inte hinner med så mycket. Lärarna frågas om de har tagit del av LGR11 och om de ser några skillnader mellan den nya och den gamla läroplanen. En lärare menar att det har blivit klargjort i större utsträckning vad man ska göra i slöjden samt att läraren måste försöka klargöra vad, hur och varför genom de olika arbetsmomenten. En annan lärare har satt upp de nya målen på väggen i salen, både för lärarens och elevens skull. Läraren D anser att slöjden har fått sin berättigade plats i och med nya läroplanen. Det som kan komma att bli ett problem för slöjden är att tiden inte räcker till för att arbeta med allt som står i det centrala innehållet, en lektion i veckan för det arbetet räcker inte utan det behövs mycket mer tid. Då frågar jag varför och D svarar:

”Det är väl A och O att vi har alldeles för lite tid, det skulle behövas mera tid för ämnet, det är ju naturligtvis lite grann även den här allmänbildningen som slöjden kan ge eftersom man kan plocka in från olika håll, du kan ju tänka geografiskt, träslag, var kommer de ifrån? Och allt sånt där, hur ser det ut? Hur gör man i Sydamerika med sina prylar? Hur dekorerar man dem? Hur jobbar man med dem praktiskt? Hur gör de i Nordafrika? Hur gör de i Australien? Så att det är ju väldigt mycket sånt här som skulle kunna, ge vida begrepp” (Informant D)

Då intervjun är inne i sitt slutskede frågas de olika lärarna om de vet vad entreprenöriellt lärande är för något och då framkommer det blandade svar. En av lärarna kopplar ihop entreprenöriellt lärande med entreprenörer. En annan tänker på Jan Björklund och att alla ska bli egna företagare. Den tredje läraren tänker på företagande, lärande, entreprenör och att det tränar man i slöjden men även i andra ämnen och det tror han är bra. En annan tänker på att eleverna ska hämta någonting, de ska ut och leta någonting. Han fortsätter;

”De får lära sig att tänka själva, att testa, ta till sig vad de tror att de behöver och sen att de har sina olika områden där de hjälper varandra, de är entreprenörer på sina områden och sen kan de hjälpa varandra, det tror jag vidgar perspektiven och är ganska bra faktiskt.

Intervjuaren: att man utnyttjar varandra?

D: att man använder varandra till att nå någonting gemensamt, ja absolut det gör jag, jag var lite osäker förut på vad man menade med det här med entreprenörskap i skolan men jag vet inte, jag upplever att det funkar på det sättet och det gagnar ju eleverna väldigt mycket för att, prata, berätta för varandra, förklara, det ger dem en större bredd, ett större perspektiv” (informant D)

Två av lärarna vet inte riktigt vad entreprenöriellt lärande betyder eller vad det innebär, en lärare berättar att han har försökt analysera ordet men mer eller mindre gett upp. Han tycker att ordet är

löjligt och att företag inte hör hemma i skolan. De lärare som hade en uppfattning om vad entreprenöriellt lärande var fick frågan hur man skulle kunna arbeta med det i slöjden och O sade;

”Just det där att ta ansvar, stå för vad man gör, noggrannhet, ansvarstagande, för är man inte noggrann eller tar ansvar för sitt arbete, då blir det inte bra och det är inte roligt att visa upp en sak som man inte är nöjd med för att man har slarvat, det tror jag ingen är stolt över, så det tränar vi, om det blir goda entreprenörer av det de vet jag inte, men jag tror att det kan vara bra att ha i ryggsäcken”
(Informant O)

En annan lärare svarar;

”Jo men det är i princip det som vi håller på med, att få skapa någonting själv, göra någonting självständigt, ungefär som vi gör i slöjden, någonting som man tycker är kul och viktigt och jag vet som i andra ämnen, då brukar musiklärarna låta ungarna göra teaterföreställningar där ungarna själva får hitta på roliga grejer, göra lite sånger, så i de skapande ämnen är det kanske lite lättare att låta ungarna jobba på egen hand, annars kanske det är svårt i många andra ämnen, men är väl vad jag kan anknyta till det här med entreprenör” (informant W)

Lärarnas svar i intervjuerna var tämligen samstämmiga. Svaren skiljde sig som mest i den sista frågan, om de visste vad entreprenöriellt lärande var.

Analys av resultat

Hur entreprenöriellt lärande synliggörs i lärarnas arbetsätt

I resultatpresentationen ovan finns många kontaktpunkter mellan lärarens berättelser om deras verksamhet och entreprenöriellt lärande. I detta avsnitt ska dessa kontaktpunkter synliggöras.

En aspekt av entreprenöriellt lärande är att utveckla en kompetens gällande samarbete och kommunikation med andra människor (Skolverket, 2010b, s. 3) detta är viktiga förmågor att utveckla i entreprenöriellt lärande och det var också något som lärarna upprepade gånger poängterade. En lärare berättade att eleverna övade socialt samspel genom att hjälpa varandra i slöjden. Att ta ansvar och samarbeta är egenskaper i det inre entreprenörskapet (Järbur, 2000, s. 35) samt genom att hjälpa varandra blir eleverna delaktiga i varandras kunskapsutveckling och detta är något som entreprenöriellt lärande syftar till (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 98). Eleven är själv aktiv i sitt kunskapande och agerar tillsammans med andra, läraren och klasskamraterna, eleverna får ta del av

varandras erfarenheter och tankar går i samklang med det entreprenöriella lärandet. Det var en lärare som berättade om elever som gör ett samarbete eleverna emellan.

”De arbetar parallellt precis och sen har jag ju då en del som håller på med något större projekt och de är 3-4 stycken i det och de får jobba med varandra och lösa och samarbeta. Det brukar lösa sig ganska bra, när de får göra det, jag brukar uppmana dem, har inte jag möjlighet att svara, har inte jag tid så prata med varandra, ni diskuterar, ni kanske kan komma på någonting, så det är i regel så de gör, framför allt de äldre eleverna” (informant D)

Ett samarbete kan ge möjlighet att eleverna är medarbetare i varandras kunskapande vilket är en aspekt i det entreprenöriella lärandet (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 98).

Problemlösning och mod var något som lärarna syftade till att utveckla hos eleverna. Både mod (Skolverket, 2010b, s. 3) och problemlösning (Elo, 2006, s. 32) är egenskaper som entreprenöriellt lärande utvecklar. Initiativtagande och ansvarstagande (Skolverket, 2010b, s. 3) är också element i entreprenöriellt lärande där lärarnas utsagor berättade att eleverna själva måste driva sitt arbete framåt för att få godkänt. Enligt entreprenöriellt lärande är det viktigt att eleven driver sitt eget arbete framåt (Järbur, 2000, s. 35). Detta synliggörs i lärarnas berättelser bland annat genom att eleverna skriver loggböcker och motiverar sina ställningstaganden;

”och då ska de alltid göra en liten skiss först, om det är möjligt ska de måttsätta skissen också, åtminstone en skiss så att de själva vet vad de pratar om, att de kan presentera den där arbetsuppgiften för mig, så att jag förstår och jag säger att du måste förklara jättebra och rita jättetydligt så att jag förstår precis vad du ska göra, för då får de också tänka igenom vad det är de ska göra, liksom planering av det hela och så om de presenterar det bra och jag tror att de klarar av det, då får de ge sig på det” (informant W)

Då eleverna måste planera sitt eget arbete, som i citatet ovan, stämmer arbetet överrens med metoden för det inre entreprenörskapet (Järbur, 2000, s. 35) och det berättade slöjdlärarna var en del av slöjdarbetet. Att våga misslyckas och prova igen var viktigt för att utveckla kunskaper i slöjden och även i entreprenöriellt lärande (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 73). För att våga misslyckas och ställa sig upp och prova igen krävs en god självkänsla (ibid.) och det berättade lärarna var viktigt att eleverna utveckla i slöjden och det är ett självklart inslag i entreprenöriellt lärande. Vilket kanske också hänger samman med att ta tag i saker och att vara handlingskraftig (Elo, 2006, s. 32).

En lärare beskrev att eleverna får motivera och förklara sitt arbete och hur de tänker i slöjden. Det hör också till det entreprenöriella lärandet där lärandet består av förståelseuppgifter som tvingar tänkandet i nya banor (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, s. 98). Detta är något som ingår i arbetsuppgifterna i

slöjden, eleven måste motivera varför denne har gjort vissa val så visar att eleven att den tar ansvar för sitt lärande (Järbur, 2000, s. 35). Det är också någonting som ingår i den nya läroplanen att kunna motivera ställningstaganden (Skolverket, 2011b, s. 213). Lärare O berättar att han individualiserar arbetsuppgifterna i slöjden för att eleverna inte ska tröttna på arbetet och individanpassning är en metod för det inre entreprenörskapet (Järbur, 2000, s. 35).

Processarbete och sammanhang (Falk Lundqvist & Hallberg, 2006, ss. 6, 20) är viktiga aspekter i entreprenöriellt lärande vilket lärarna visar på att det är någonting som de också anser. Att följa ett arbete från start till slut, hela processen ses som en lärande möjlighet i det entreprenöriella lärandet (a.a. s. 20), vilket kan liknas vid det som en lärare uttryckte, att eleverna får följa hela processen, ”från ax till limpa”. Det skapar sammanhang och ger lärandet mening (a.a. s. 9). Att lärandet blir meningsfullt för eleven är väsentligt i entreprenöriellt lärande och detta motiverar lärarna med att arbetet ska bestå av någonting som eleverna har nytta av samtidigt som det ska vara roligt att tillverka. Det kan handla om att det kan sättas i ett större sammanhang tillsammans med andra ämnen eller att man knyter slöjden till vardagen eller andra kulturer. Då lärandet blir kopplat till ett sammanhang skapar det mening i lärandet enligt entreprenöriellt lärande (a.a. s. 6).

Där slöjden brister i det entreprenöriella lärandet kan vara då det gäller att arbeta tematiskt (Järbur, 2000, s. 35) eller ämnesövergripande. En lärare berättade att han ansåg det svårt att arbeta ämnesövergripande då slöjden inte hängde med lika fort som andra ämnen. Ett arbete i slöjden kan sträcka sig över fem veckor medan ett arbete i svenskan arbetas med på två veckor.

Entreprenöriellt lärande och läroplansteori

Vid formuleringen av läroplanen avspeglas olika politiska ideologiska värderingar som bestämmer var tyngdpunkten ska ligga (Linde, 2000, s. 37). Genom skolan formar politikerna sina framtida samhällsmedborgare (ibid.). Ett nytt fokus har uppenbarats sig med ett entreprenörskap som ska genomsyra hela skolan då regeringen har tagit fram en strategi för entreprenörskap i skolan efter EU:s rekommendationer (Utbildningsdepartementet & Näringsdepartementet, 2009). Detta ska bidra till att eleverna bli framgångsrika i vuxenlivet (ibid.). Men vad är egentligen meningen med att skolan ska ”bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap” (Skolverket, 2011b, s. 9). Är det meningen att alla elever ska bli egna företagare? Eller är detta ett verktyg i självförverkligandet av sig själv som individ? Eller är det en personlighetsutvecklande metod som alla människor gynnas av?

Entreprenörskap som begrepp i läroplanen är ett nytt fenomen och stod inte med i den äldre läroplanen LPO94 (Skolverket, 2009). I den nya läroplanen, LGR11, är det en del förändringar i form av kunskapskrav (Skolverket, 2011b) och inte strävansmål (Skolverket, 2008) som fanns i den äldre.

LGR11 innehåller nu ett centralt innehåll som måste behandlas under treårsperioder i varje ämne. Den nya läroplanen är mer styrd i dess innehåll och kunskapskrav, LGR11 är starkt avgränsat och inramat (Linde, 2000, s. 57) och detta lämnar lite utrymme för läraren att göra individuella tolkningar. Det finns fortfarande utrymme för lärarens personliga tolkning men det skiljer sig från den äldre.

Vid transformeringen av läroplanen tolkar lärare det skriva i läroplanen (a.a. s. 48). Eftersom entreprenörskap, som det står i LGR11, är ett nytt begrepp och det inte står något mer än att skolan ska genomsyras av entreprenörskap öppnar detta för vida tolkningar från lärarens sida. I läroplanen står det inte förklarat vad de menar med begreppet eller vad det innebär att arbeta med det. Det står inte heller angivet hur man kan arbeta med det. Dock skulle läroplanen bli alltför arbetsam om alla begrepp i den skulle förklaras utförligt. Vad som påverkar vad läraren väljer att fokusera på i sin undervisning är beroende på lärarens stoffrepertoar (a.a. s. 17), denna består bland annat av värderingar om vad som anses som viktigt när läraren studerade. En förklaring till att entreprenörskap eller entreprenöriellt lärande inte har etablerat sig hos dessa lärare kan vara att det är ett relativt nytt begrepp som inte uppmärksammades när de studerade och som de därför inte lägger vikt vid idag och detta påverkar stoffurvalet. Eller så känner läraren att detta inte är ett begrepp som de vurmar för, då lärarens personliga ambitioner påverkar stoffurvalet. En lärare kopplade ihop entreprenöriellt lärande med Jan Björklund och om han känner att det ringer negativt så kan han välja att inte lägga fokus på det i sin undervisning. Det är lärarna som tolkar läroplanen som upprätthåller dess traditioner (a.a. ss. 49-50) då krävs det att de gör entreprenöriellt lärandet tillgängligt i slöjden.

Diskussion

Här följer först en diskussion av resultatet i undersökningen och sedan följer en metoddiskussion.

Resultatdiskussion

Syftet med undersökningen var att se om lärares utsagor om deras arbete går att knyta ihop med entreprenöriellt lärande. Att generalisera mitt resultat för att gälla alla lärare kan te sig problematiskt då det är en liten studie. Men kontaktpunkterna i min undersökning var många. De tankar som har väckts är dock om entreprenöriellt lärande eller entreprenörskap i skolan verkligen behövs. Lärandet vill stimulera ganska allomfattande förmågor som i min undersökning existerar utan att heta entreprenöriellt lärande. En risk som finns med det entreprenöriella lärandet är som kritikerna i SvD (Tryding, P., 2011, 07 september; von Greiff, C., & Hartman, L., 2011, 26 augusti) skriver att det blir

innehållslöst och inte stärker elevernas kunskapsnivå då det mer handlar om ett förhållningssätt samt att utveckla olika förmågor. Samtidigt hoppas jag att resultatet av min undersökning kan vara till hjälp för slöjdlärare att synliggöra deras eventuella arbete med entreprenöriellt lärande samt kan man kanske finna likheter med sin egen undervisning och finna en styrka och motivation i detta arbete som en lärare kan använda sig utav.

Syftet med det entreprenöriella lärandet är att det ska fungera som en nyckelkompetens för ett livslångt lärande (Europeiska unionens officiella tidning, 2006). Alltså att lära sig själv att lära senare i livet då skolan är över. Att genom entreprenöriellt lärande ge chansen till barnen att utveckla kunskaper och förmågor som är entreprenöriella ger dem en handlingsberedskap för livet. Som framgår ovan finns det många kontaktpunkter mellan slöjden och entreprenöriellt lärande men det är inte helt utan problematik. Något som kan vara problematiskt är att lärarna inte kopplar ihop sin verksamhet med entreprenöriellt lärande. Frågan är då om regeringens ambitioner möjligtvis inte har nått ända vägen fram. Slöjdlärares medvetenhet om att detta pågår utan att ha benämnt det med entreprenörskap gör att jag undrar om begreppet verkligen är nödvändigt. I slöjden sker ofta entreprenöriellt lärande och utvecklingen av de förmågor och kunskaper som är typiskt för entreprenöriellt lärande naturligt utan att läraren med ett begrepp tvingat fram det. Kan det då bli ett verktyg för slöjdlärare att sätta ord på det arbete som pågår eller kan detta begrepp rent ut sagt vara onödigt då det finns i alla fall?

Entreprenöriellt lärande är ett påfund med syftet att forma eleverna till att bli lönsamma samhällsmedborgare som ska vara företagsamma individer. Detta gör att Sverige kan konkurrera i en global värld och bli vinstdrivande (Utbildningsdepartementet & Näringsdepartementet, 2009). Är det syftet med entreprenöriellt lärande eller kan det vara ett verktyg i elevernas självförverkligande? Författarna till boken, *Framtidens skola redan i morgon*, skriver att entreprenöriellt lärande gynnar alla elever och ger dem förmågor för ett lyckat framtida yrkesliv. Lärandet utvecklar en inre drivkraft hos eleverna (Edman & Schilling, 2011, ss. 56-60). Även en lärare i intervjun påpekade att eleven måste ha ett driv för att bli godkänd i ämnet (Lärare H, s. 14). I LGR 11 står det skrivet att skolans uppdrag är att stimulera elevens vilja och initiativtagande (Skolverket, 2011b, s. 9). Alla tre olika komponenter i denna uppsats påpekar vikten av ett så kallat driv. Jag ställer mig frågande till om varje elev kan utveckla ett driv. Kan verkligen varje elev skaffa sig en inre motivation och drivkraft? Är det detta som är tanken med att föra in entreprenörskap i skolan? Är det detta politikerna vill? Människor med en inre drivkraft som kan lyfta Sverige till att bli konkurrenskraftiga i världen. Vi är inte lika framstående idag som vi var förr, varken i skolresultatet, industri eller forskning. Har Sverige blivit så desperat efter nya glansår att man försöker få alla att utveckla den inre drivkraften för att återigen föra Sverige till toppen?

En intressant aspekt av vad en lärare sa var att det var viktigt att eleverna skulle lära sig vissa hantverkstekniker för att ”inte ligga och sprattla på botten” (Lärare H, s. 14). Vilka är då grundläggande tekniker för entreprenöriellt lärande? Finns det sådana? Läraren måste på något sätt främja alla dessa egenskaper utan att direkt få klarhet i hur det ska gå till i det entreprenöriella lärandet. I läroplanen står det inte angivet hur lärandet ska gå till och i det här avseendet är läroplanen är otydlig. Det entreprenöriella lärandet innebär att utveckla förmågor och kompetenser hos eleverna men, hur ska läraren gå tillväga? Det är inte så enkelt som att stå vid tavlan och skriva, nu ska ni ha ett gott självförtroende, vara modiga och driva ert arbete och vara medarbetare i varandras arbetsprocesser! Hur man ska göra står inte i läroplanen och varför finns det inget konkret material som beskriver det? Är det upp till varje lärare att själv göra en egen tolkning? Läroplanen är i sig inte formad på det sättet att den ska redogöra för lärarens metoder utan den beskriver vad eleverna ska lära sig. Genom att i läroplanen ange att skolan ska ”bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap” (Skolverket, 2011b, s. 9) kan det leda till att lärarna kopplar ihop begreppet entreprenörskap med entreprenöriellt lärande. Denna koppling kan då leda till att regeringen genom formuleringen i läroplanen går in och styr lärarens metoder för undervisning. Då kan det på ett sätt ses som att man genom läroplanen går in och styr hur lärare skall arbeta med begreppet entreprenöriellt lärande. När detta sker tas lärarens professionalitet och kompetens att forma metoder och undervisning bort. Vilka är egentligen regeringen att gå in och bestämma hur lärare skall undervisa? Har dessa människor en pedagogisk utbildning och kompetensen att bestämma detta? Ska läroplanen styra vad läraren skall undervisa i eller hur läraren skall undervisa? Om det är det senare behövs egentligen ingen pedagogisk utbildning utan läraren kan följa en metod som är bestämd ovanför lärarens huvud. I och med de sjunkande resultaten i svensk skola verkar det som om regeringen har blivit så rädda över att lärarna har misslyckats med sitt uppdrag att de måste gå in och styra lärarens metoder för att säkerhetsställa en ökad kunskapsutveckling i Sverige. Hur detta kan påverka lärarens självförtroende kan diskuteras.

Kanske är det på grund av begreppsförvirringen bland lärarna som skolverket nu har börjat med en kurs, Kompetensutveckling entreprenörskap. Det är en grundkurs för alla olika yrkesområden inom skolan. Där målet är att deltagarna ska få en förståelse för entreprenöriellt lärande och utveckla ett förhållningssätt för att arbeta med entreprenöriellt lärande i sin undervisning. Detta vill skolverket gärna att deltagarna efter kursen sprider sina erfarenheter och kunskaper vidare till kollegor (Skolverket, 2012). Detta visar på att skolverket gör en satsning för att entreprenöriellt lärande ska etablera sig ute i verksamheten, på skolorna. Med denna kurs hoppas jag att bilden av entreprenöriellt lärande förändras, eftersom några av lärarna kopplar ihop entreprenöriellt lärande med entreprenörer och företag. Denna uppsats är tänkt att kunna stärka slöjdens position i skolan genom att belysa att slöjden är nytänkande och aktuell. Slöjdens sätt att tänka och arbeta stämmer överens med entreprenöriellt lärandet vilket nu i dagens samhälle är något som politikerna värnar om. Med min

Uppsats tror jag att det kan bli lättare att se att slöjden inte är en gammal rest ifrån skolsystemet. Slöjden är aktuell redan som den är utan nya begrepp. Är begreppet verkligen nödvändigt ifall lärarna redan arbetar med det fast de inte vet om det?

Metoddiskussion

Mina frågor var formade så att jag indirekt skulle kunna tolka av svaren om de kunnat stämma överens med entreprenöriellt lärande. För att få svar som var direkt kopplade till entreprenöriellt lärande skulle frågorna kunnat syfta direkt till entreprenöriellt lärande men detta förutsätter att informanterna vet vad det är för något.

För att få en studie så tillförlitlig som möjligt skulle jag ha kunnat använda mig utav triangulering (Bryman, 2002, s. 260). Men på grund av tidsbristen insåg jag att intervjuer skulle ge mig mest möjliga mängd information på kortast tid om det jag ville undersöka. För att kontrollera intervjuernas resultat skulle jag ha kunnat observera lektioner samt intervjuat elever. Men mina begränsningar satte stopp vid en slags intervju av en part. Ett sätt att höja reliabiliteten i undersökningen hade kunnat vara att göra en omfattande etnologisk observationsstudie kombinerat med intervjuer av lärare och elever, så kallad triangulering. Studien skulle också ha kunnat ta en annan vinkel om jag hade intervjuat och observerat skolor som uttalat arbetar med entreprenöriellt lärande. Att intervjuar elever hade också kunnat ge en annan dimension till uppsatsen då det är de som är mottagare av lärarens och skolans verksamhet. Vad rektorer hade att säga om det här hade varit intressant att ta reda på då de har det yttersta ansvaret i skolan. Föräldrar hade också kunnat ge sin bild av fenomenet. Även skolpolitiker hade kunnat intervjuas för att ta reda på avsikten med entreprenöriellt lärande. För att arbeta vidare med uppsatsen och utveckla den hade olika lärandeteorier kunnat tas med som analysverktyg.

Det var ganska problematiskt att få tag på informanter. Det hade kanske delvis att göra med att det var ett lov strax efter att intervjuerna genomfördes. Jag märkte också att några av informanterna var nervösa och trötta. Detta hade kunnat undvikas om intervjuerna genomförts någon annan tid än på eftermiddagen och nervositeten kanske hade lagt sig om man hade arrangerat situationen på ett mindre ”intervjusätt”, kanske genom att fika eller suttit jämte varandra istället för mittemot. Intervjuerna kunde dock ha varit lite kortare för det tog mycket lång tid att transkribera och några av frågorna var överflödiga vilket hade gjort att jag inte behövt transkribera så mycket material i min datainsamling. Observationer hade kunnat tillföra uppsatsen en uppfattning också av hur realiseringsarenan sett ut hos lärarna. Det som man kan ifrågasätta med min studie är hur pass riktig den är. När en lärare berättar för mig om sin verksamhet är det en subjektiv upplevelse som jag får ta del av. Detta behöver inte betyda att det är så realiteten ser ut. Både i transkriberingarna och i analysen gör jag en tolkning av informanternas uttalanden vilket också påverkar arbetet. Det som kan te sig diskutabelt med en kvalitativ studie i detta lilla format är att det kan vara problematiskt att generalisera resultaten. Det är

en liten studie och man får ta hänsyn till att resultaten som visar sig här inte möjligtvis behöver vara allmängiltiga för majoriteten (Bryman, 2002, s. 270).

Referenslista

LITTERATUR

Bergström, G., & Boréus, K. (red). (2005). Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2002). Samhällsvetenskapliga metoder. Malmö: Liber.

Edman, F., & Schilling, J. (2011). Framtidens skola redan i morgon. Frön till kreativa läroprocesser i en pedagogisk värld. (1 uppl.). Solna: FriJe Inspiration.

Elo, J. (2006). Företagsamhet genom slöjd. Vasa, Finland: Pedagogiska fakulteten.

Falk Lundqvist, Å., & Hallberg, P.-G. (2006). Företagsamt lärande i teori och praktik. Handbok och idématerial för lärare och elever. Umeå: Länsstyrelsen Västerbotten.

Järbur, H. (2000). En bra skola. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.

Linde, G. (2000). Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori. Lund: Studentlitteratur.

Nylén, U. (2005). Att presentera kvalitativa data. Framställningsstrategier för empiriredovisning. Malmö: Liber.

Skolverket. (2011a). Kommentarmaterial till kursplanen i slöjd. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2008). Kursplaner och betygsriterier Grundskolan 2000 (2 uppl.). Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2009). Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2011b). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2010a). Skapa och våga. Om entreprenörskap i skolan. Stockholm: Skolverket.

INTERNET

Europeiska unionens officiella tidning (2006, 30 december). Nyckelkompetenser för livslångt lärande.

Hämtad 2012, 22 april, från

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_sv.htm

Rehnström, Å. (2011, 28 mars). Slöjden måste våga välja väg. Lärarnas Nyheter. Hämtad 2012, 03

april, från <http://www.lararnasnyheter.se/slojdforum/2011/03/28/slojden-maste-vaga-valja-vag>

Schmidt, J. (2010, november). Skolan måste ändra arbetssätt, Lära Stockholm, inspiration och information från utbildningsförvaltningen i Stockholms stad. Hämtad 2012, 22 mars, från

<http://www.pedagogstockholm.se/Web/Core/Pages/Special/DocumentServiceDocument.aspx?fileid=f0b876a4cff14252bf03656f0d01b37e>

Skolverket. (2010b). Entreprenörskap i skolan. Hämtad 2012, 04 april, från

[www.lerum.se/MondoSearch/Click.aspx?LinkClick=%27%2fcgi-](http://www.lerum.se/MondoSearch/Click.aspx?LinkClick=%27%2fcgi-bin%2fMsmGo.exe%3fgrab_id%3d0%26page_id%3d2802%26query%3dentrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%26hiword%3dENTREPREN%25C3%25B6RSKAPETS%2520SKOLA%2520SKOLANS%2520SKOLAR%2520SKOLAS%2520SKOLAT%2520entrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%2520%27)

[bin%2fMsmGo.exe%3fgrab_id%3d0%26page_id%3d2802%26query%3dentrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%26hiword%3dENTREPREN%25C3%25B6RSKAPETS%2520SKOLA%2520SKOLANS%2520SKOLAR%2520SKOLAS%2520SKOLAT%2520entrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%2520%27](http://www.lerum.se/MondoSearch/Click.aspx?LinkClick=%27%2fcgi-bin%2fMsmGo.exe%3fgrab_id%3d0%26page_id%3d2802%26query%3dentrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%26hiword%3dENTREPREN%25C3%25B6RSKAPETS%2520SKOLA%2520SKOLANS%2520SKOLAR%2520SKOLAS%2520SKOLAT%2520entrepren%25C3%25B6rskap%2520i%2520skolan%2520%27)

Skolverket. (2012, 07 maj,). Kompetensutveckling entreprenörskap. Hämtad 2012, 17 maj, från

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/2.5373/kompetensutveckling-entreprenorskap-sista-anmalan-4-juni-1.174670>

Skolverket & Entreprenörskap i skolan. (2010). Entreprenörskap i skolan – en kartläggning. Hämtad 2012, 22 april, från

www.skolverket.se/polopoly_fs/1.111238!Menu/article/attachment/Entrepren%25F6rskap%2520i%2520skolan%2520en%2520kartl%25E4ggning.pdf

Tryding, P. (2011, 07 september) Entreprenöriellt lärande i skolan skapar inga företag. Svenska Dagbladet. Hämtad 2012, 22 april, från

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/entreprenoriellt-larande-skapar-inga-foretag_6446918.svd

Utbildningsdepartementet & Näringsdepartementet. (2009,26 maj). Strategi för entreprenörskap inom utbildningsområdet. Hämtad 2012, 22 april, från <http://www.regeringen.se/sb/d/11359/a/126909>

Vetenskapsrådet. (u.d.). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad 2012, 26 mars, från www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf

von Greiff, C., & Hartman, L. (2011, 26 augusti) Skolan behöver inte ett nytt flummigt begrepp.

Svenska Dagbladet. Hämtad 2012, 02 april, från

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/skolan-behover-inte-ett-nytt-flummigt-begrepp_6414202.svd

Bilaga 1

Intervjufrågor – guide

- Hur lång tid kan du och jag samtala? Om det är så att vi inte hinner med alla frågor kan jag mejla de till dig så du kan svara på mejl?

- Innan vi börjar prata, är det något som du vill veta?

Allmänna

1. Hur länge har du arbetat som trä- och metallslöjdlärare?
2. Har du en lärarexamen/annan utbildning? (pedagogisk skolning)
 - b. Vilken inriktning?
 - a. När tog du den?
3. Hur gammal är du?

Verksamheten

4. Vad anser du är ditt huvudsakliga uppdrag som slöjdlärare?
5. Hur tänker du att lärandet genom slöjd kan bidra till elevens personliga utveckling och samhällsutveckling?
6. Har du tagit del av LGR11? Ser du några skillnader jämfört med tidigare?
7. Vad anser du att skolan har för huvuduppgift?

Arbetsätt

8. Beskriv din syn på kunskap! (din kunskapssyn, hur utvecklas kunskap, vilken kunskap kan man få)
9. Beskriv det eventuella arbetsätt som du arbetar med.
 - a. Vilken/vilka?
 - b. Varför?
 - c. För- och nackdelar?
10. Hur utformar du arbetsuppgifter i slöjden? (din tanke med undervisningen, vad ska det leda till)
11. Hur får man eleverna inspirerade och motiverade i sitt slöjdarbete?

Kunskapsutveckling hos eleverna

12. Hur får man eleverna att utveckla kunskaper i slöjden? (Vilka kunskaper, förmågor, färdigheter, förståelse får eleverna med sig ifrån slöjden?)
13. Vad eftersträvar du att eleverna ska lära sig i slöjden, vad är viktigt att eleverna lär sig? (vad du personligen anser och vill att eleverna bör lära sig)
14. Vad får eleverna genom din undervisning användning av i livet?

Avslutande fråga

15. När jag säger entreprenöriellt lärande, vad tänker du på då?
16. Hur arbetar du med entreprenöriellt lärande?

Övriga frågor

17. Vill du att jag skickar mitt slutgiltiga arbete till dig när uppsatsen är klar?
18. Har du några frågor?

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

**Stockholms
universitet**